

Колодий С.Ю.

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ТРАНСФОРМАЦИИ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ В ДОХОДЫ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Постановка проблемы. В настоящее время вопросам формирования и исполнения местных бюджетов уделяется все большее внимание со стороны ученых, политиков, общественных деятелей. В программах ведущих политических партий содержатся положения, связанные с реформированием системы местного самоуправления, увеличения финансовой самостоятельности местных органов власти, усиления роли регионов. Украинскими учеными в области экономики и финансов наработан огромный теоретический и научно-прикладной опыта в организации местных финансов. Вопросы организации и формирования местных финансов, формирования доходов местных бюджетов и влияния на них различных факторов изучены и раскрыты в трудах отечественных и зарубежных экономистов И. Богачовой, П. Буряка, В. Кравченко, О. Кириленко, Р. Масгрейва, В. Оутса, К. Павлюк, С. Слухая, И. Трунина, С. Юрия и других. Неоднократно эти вопросы освещались на страницах ведущих украинских изданий в области экономики и финансов, научных монографиях [1–5].

Однако по-прежнему отсутствуют эмпирические исследования, направленные на открытие устойчивых взаимосвязей и зависимостей, помогающих объяснить динамику показателей в прошлых временных периодах и спрогнозировать их поведение в будущем. В работе нами исследуется взаимосвязь доходов и расходов местных бюджетов с одним из важнейших экономических показателей – средней заработной платой.

Целью статьи является исследование процесса трансформации заработной платы в доходы местных бюджетов. В соответствии с указанной целью были поставлены и решены следующие **задачи**: изучить состав и структуры доходов местных бюджетов; исследовать процесс трансформации заработной платы в доходы местных бюджетов; провести статистическое исследование между показателями заработной платы и доходами местных бюджетов.

Результаты исследования. В быту, средствах массовой информации, среди политиков и общественных деятелей часто можно слышать ошибочное мнение о сущности и происхождении средств бюджета. Многими они воспринимаются как нечто, зависящее только от решений Кабинета Министров Украины, Верховной Рады Украины, других органов власти и управления. Особенno такое иллюзорное восприятие усиленное муссируется заинтересованными лицами в период избирательной кампании и политических баталий. Не умаляя значение перечисленных государственных институций, следует указать, что они всего лишь регулируют, распределяют и перераспределяют стоимость вновь созданного продукта (ВВП). Валовой внутренний продукт является основой всех доходов и расходов в экономике, в том числе бюджетов и населения. Поэтому изучаю механизмы формирования и использования бюджетных средств необходимо тщательно изучить практические аспекты процесса распределения и перераспределения (трансформации) ВВП в доходы и расходы бюджета. Теоретические взаимосвязи и стадии такой трансформации представлены на рисунке 1.

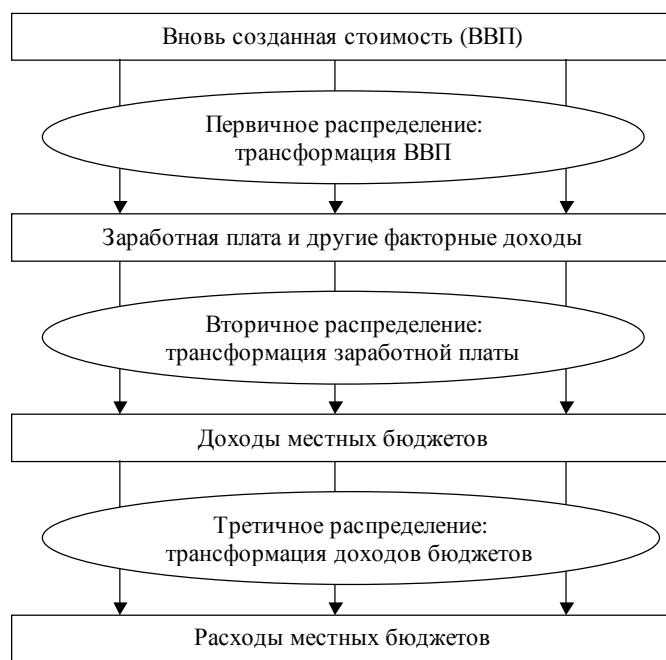

Рис. 1. Схема трансформации вновь созданного ВВП в доходы и расходы местных бюджетов

На схеме (рис. 1) наглядно показаны все стадии процесса трансформации валового внутреннего продукта в доходы и расходы местных бюджетов. В своей работе мы основное внимание уделим вторичному и непосредственно связанному с ним третичному распределению, а именно: трансформации факторных доходов в доходы и расходы местных бюджетов. Среди факторных доходов мы выделим основной – заработ-

ную плату.

Данный акцент на заработную плату делается не только потому, что ее роль в экономике и в структуре факторных доходов является значительной, но и тем, что согласно институциональным особенностям системы формирования доходов местных бюджетов в Украине именно она трансформируется в самый значительный источник последних – налог с доходов физических лиц.

Заработка плата и смешанный доход являются основными налогооблагаемыми видами доходов физических лиц, потому что согласно действующему украинскому налоговому законодательству социальная помощь и другие социальные трансферты населению практически не подлежат налогообложению. Поэтому заработка плата через механизм налогообложения доходов физических лиц прямым образом трансформируется в доходы местных бюджетов. Также существует и другие, непрямые, механизмы трансформации заработка платы в финансовые ресурсы местных органов власти. Однако количественно оценить их напрямую очень сложно и в этом нет особой необходимости.

Теперь перейдем к оценке механизма трансформации заработка платы в доходы местных бюджетов. Для этого нами будут использованы два показателя: среднемесячная заработка плата в расчете на одного штатного работника по регионам и доходы сводных местных бюджетов регионов (без межбюджетных трансфертов) в расчете на душу населения. Данные по первому из указанных показателей приведены в таблице 1.

Таблица 1. Динамика среднемесячной заработка платы по регионам в 1999–2006 годах
(в расчете на одного штатного работника, грн.)*

Регион	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
АР Крым	168	225	301	358	433	543	730	952
Винницкая	129	159	215	265	334	435	597	793
Волынская	118	150	201	253	319	412	591	773
Днепропетровская	209	273	370	438	526	667	913	1139
Донецкая	220	292	383	452	550	712	962	1202
Житомирская	134	164	220	268	334	434	602	793
Закарпатская	130	172	238	295	379	479	665	868
Запорожская	215	289	379	445	541	671	860	1091
Ивано-Франковская	140	188	259	318	402	510	718	923
Киевская	179	241	317	378	470	592	811	1058
Кировоградская	153	170	231	282	353	455	624	819
Луганская	184	232	320	393	474	596	805	1022
Львовская	152	196	272	339	419	523	713	923
Николаевская	169	227	327	398	470	565	744	955
Одесская	183	236	306	379	454	566	768	966
Полтавская	173	220	292	354	437	560	758	961
Ровенская	135	173	245	312	390	506	685	888
Сумская	150	194	259	307	379	473	663	857
Тернопольская	112	135	190	237	304	388	553	727
Харьковская	184	230	310	370	455	569	759	974
Херсонская	143	173	233	289	356	451	625	800
Хмельницкая	127	156	211	258	323	419	584	792
Черкасская	146	175	229	276	350	465	642	846
Черновицкая	123	157	218	271	344	441	621	819
Черниговская	141	177	235	277	342	438	602	790
г. Киев	303	405	549	643	761	967	1314	1729
г. Севастополь	187	251	325	391	486	594	803	1005
Украина	178	230	311	376	462	590	806	1041

* Составлено автором на основе данных Государственного комитета статистики Украины [10]

Далее исследуем динамику второго показателя – доходов сводных местных бюджетов регионов (без межбюджетных трансфертов) на душу населения (см. табл. 2). Следует отметить, что межбюджетные трансферты отражают процесс бюджетного выравнивания, или, в принятых нами ранее терминах, процесс трансформации доходов бюджета в расходы. Поэтому в данной работе они не будут нами рассматриваться.

Таблица 2. Динамика доходов сводных местных бюджетов без межбюджетных трансфертов по регионам в 1999–2006 годах (в расчете на душу располагаемого населения, грн.)*

Регион	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
АР Крым	289,7	424,5	550,0	476,0	544,0	574,6	699,8	846,8
Винницкая	149,0	145,7	180,0	219,7	285,9	265,4	367,2	500,8
Волынская	137,3	153,6	184,4	241,7	268,9	270,8	375,8	488,0
Днепропетровская	261,5	302,0	390,2	463,4	572,5	575,4	800,2	973,8
Донецкая	253,0	316,1	366,6	423,6	518,6	531,0	721,0	920,5
Житомирская	170,2	132,1	174,9	216,5	270,6	279,9	405,0	544,2
Закарпатская	173,5	159,3	186,3	205,2	274,1	255,5	374,8	480,9
Запорожская	296,6	321,6	378,0	457,1	554,1	554,2	715,4	920,1
Ивано-Франковская	249,0	144,9	177,4	217,7	277,8	287,8	396,0	514,8
Киевская	426,6	253,7	325,0	308,2	399,1	439,4	619,2	849,0
Кировоградская	162,8	158,3	202,8	247,8	296,7	305,9	422,1	544,2
Луганская	242,9	192,1	246,3	308,2	363,7	374,3	513,3	675,9
Львовская	267,2	182,3	235,4	286,3	354,4	377,1	489,3	644,2
Николаевская	256,4	218,1	290,3	365,5	432,5	412,2	512,7	690,5
Одесская	277,1	296,8	348,3	402,2	487,5	519,2	649,9	924,7
Полтавская	330,1	247,4	295,1	363,6	449,5	447,7	605,7	770,3
Ровенская	334,5	131,2	179,0	264,3	308,6	316,8	419,1	581,1
Сумская	237,7	219,1	267,3	295,7	346,0	337,8	452,2	580,7
Тернопольская	123,8	115,5	140,9	186,3	228,0	226,3	302,6	374,1
Харьковская	252,9	259,3	317,5	392,4	479,2	474,9	609,2	751,4
Херсонская	158,7	163,2	208,2	254,0	296,7	303,1	408,4	533,7
Хмельницкая	190,0	141,1	176,5	227,4	278,4	292,9	390,1	500,5
Черкасская	278,8	180,7	221,6	272,9	329,8	334,8	453,5	598,7
Черновицкая	153,1	141,2	176,7	215,7	280,3	293,9	415,0	570,4
Черниговская	219,6	166,4	209,1	259,8	310,5	301,2	434,4	537,8
г. Киев	570,2	1336,4	1770,9	1624,1	1614,5	1615,1	2164,2	3108,1
г. Севастополь	241,5	298,0	372,7	509,8	632,2	603,3	721,8	978,0
Украина	263,5	289,1	364,5	403,1	472,2	480,2	643,6	852,0

* Составлено автором на основе данных Министерства финансов Украины [6-9]

Теперь введем специальный показатель - коэффициент трансформации заработной платы в доходы местных бюджетов ($K(wlbr)$), который рассчитывается по следующей формуле:

$$K(wlbr)_{it} = ALBR_{it} / AW_{it}, \text{ где}$$

$ALBR_{it}$ – доходы сводного местного бюджета (без межбюджетных трансфертов) на душу располагаемого населения в регионе (i) за (t) год;

AW_{it} – среднемесячная заработка на одного штатного работника в регионе (i) за (t) год.

Рассчитанные значения коэффициента трансформации заработной платы в доходы местных бюджетов по всем регионам Украины в период с 1999 по 2005 гг. представлены в таблице 3.

Анализ данных таблицы 3 показывает, что на протяжении исследуемого периода значения коэффициента постоянно снижаются как по регионам, так и по стране в целом. Исключение составляют лишь данные за 2006 год. Однако это не меняет общей тенденции. По нашему мнению, подобная ситуация является негативным явлением, потому что доходы местных бюджетов (без трансфертов) все в меньшей степени определяются объективным макроэкономическим показателем – среднемесячной заработной платой. Причем снижение эффективной ставки налогообложения доходов физических лиц с 2004 года не является основной причиной данного явления, так как значения коэффициента снижались и до этого, и после. Также нами рассчитан коэффициент корреляции между порядковым номером года в рамках рассматриваемого временного интервала и коэффициентом трансформации заработной платы в доходы местных бюджетов в соответствующем году, причем корреляция оказалась очень высокой и показалась обратную взаимосвязь (-0,980) для временного периода 1 (1999–2005 гг.) и (-0,962) для временного периода 2 (1999–2006 гг.).

Таким образом, каждая гривна, полученная в виде заработной платы жителями конкретного региона, все в меньшей и меньшей пропорции трансформируется через систему местных финансов в доходы соответствующего местного бюджета. На основании этого можно сделать вывод о том, что на протяжении рассматриваемого временного периода постоянно подрываются объективные экономические основы региональных финансов, местного самоуправления и социально-экономического развития регионов.

Таблица 3. Динамика коэффициента трансформации заработной платы в доходы местных бюджетов в 1999-2006 годах*

Регион	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
АР Крым	1,724	1,887	1,827	1,330	1,256	1,058	0,959	0,889
Винницкая	1,155	0,916	0,837	0,829	0,856	0,610	0,615	0,632
Волынская	1,164	1,024	0,917	0,955	0,843	0,657	0,636	0,631
Днепропетровская	1,251	1,106	1,055	1,058	1,088	0,863	0,876	0,855
Донецкая	1,150	1,083	0,957	0,937	0,943	0,746	0,749	0,766
Житомирская	1,270	0,805	0,795	0,808	0,810	0,645	0,673	0,686
Закарпатская	1,335	0,926	0,783	0,696	0,723	0,533	0,564	0,554
Запорожская	1,380	1,113	0,997	1,027	1,024	0,826	0,832	0,843
Ивано-Франковская	1,779	0,771	0,685	0,685	0,691	0,564	0,552	0,558
Киевская	2,383	1,053	1,025	0,815	0,849	0,742	0,764	0,802
Кировоградская	1,064	0,931	0,878	0,879	0,841	0,672	0,676	0,664
Луганская	1,320	0,828	0,770	0,784	0,767	0,628	0,638	0,661
Львовская	1,758	0,930	0,865	0,845	0,846	0,721	0,686	0,698
Николаевская	1,517	0,961	0,888	0,918	0,920	0,730	0,689	0,723
Одесская	1,514	1,258	1,138	1,061	1,074	0,917	0,846	0,957
Полтавская	1,908	1,125	1,011	1,027	1,029	0,799	0,799	0,802
Ровенская	2,478	0,758	0,731	0,847	0,791	0,626	0,612	0,654
Сумська	1,585	1,129	1,032	0,963	0,913	0,714	0,682	0,678
Тернопольська	1,105	0,856	0,742	0,786	0,750	0,583	0,547	0,515
Харківська	1,374	1,127	1,024	1,061	1,053	0,835	0,803	0,771
Херсонська	1,110	0,943	0,894	0,879	0,833	0,672	0,653	0,667
Хмельницька	1,496	0,904	0,836	0,881	0,862	0,699	0,668	0,632
Черкаська	1,910	1,033	0,968	0,989	0,942	0,720	0,706	0,708
Черновицька	1,245	0,899	0,811	0,796	0,815	0,666	0,668	0,696
Чернігівська	1,557	0,940	0,890	0,938	0,908	0,688	0,722	0,681
г. Київ	1,882	3,300	3,226	2,526	2,122	1,670	1,647	1,798
г. Севастополь	1,291	1,187	1,147	1,304	1,301	1,016	0,899	0,973
Україна	1,480	1,257	1,172	1,072	1,022	0,814	0,799	0,818

* Рассчитано автором на основе данных таблиц 1 и 2

На основе проведенного исследования выделим следующие выводы и предложения.

1. Изучены теоретические основы макроэкономической трансформации заработной платы и других факторных доходов в средства бюджетов различных уровней. Так как основную долю в структуре бюджетных средств на местном уровне занимают поступления от налога с доходов физических лиц, то сделан вывод, что факторным доходом, трансформирующемся в доходы местных бюджетов, является заработка плата. Причем далее она, в результате третичного распределения, трансформируется и в расходы местных бюджетов.

2. С целью выявления механизмом трансформации средней заработной платы в доходы местных бюджетов (без межбюджетных трансфертов) введены в научную практику специальные коэффициенты. Расчеты показали, что на протяжении 1999-2006 гг. значения коэффициентов трансформации заработной платы в доходы и расходы местных бюджетов постоянно снижаются, причем между их значениями и порядковым номером года в рамках периода исследования существует сильная отрицательная корреляционная зависимость.

3. Предложенные коэффициенты трансформации заработной платы в доходы местных бюджетов можно использовать для оценки действий местных органов власти в области формирования бюджетных ресурсов на местном уровне. Более высокие уровни средней заработной платы, при прочих равных условиях, должны способствовать поступлению и более высокого уровня доходов местных бюджетов без межбюджетных трансфертов.

Источники и литература

- Гушта О.В. Порядок формування та використання коштів місцевих бюджетів // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 10–15.
- Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфіменко та ін. – К.: НДФІ, 2004. – 712 с.
- Засади формування бюджетної політики держави: Наук. монографія / М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, І.О. Плужников, Л.М. Бабич, А.М. Соколовська, Ю.В. Чередніченко / За наук. редакцією д.е.н., проф. М.М. Єрмошенка. – К.: НАУ, 2003. – 284 с.
- Кравченко В.І. Основні проблеми міжбюджетних відносин / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Міжбюджетні відносини центру та регіонів”. – Київ.: ННЦІАЕ, 2004.–160 с.
- Старostenko H.B. Розподіл бюджетних ресурсів між рівнями влади // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 38-45.

6. Статистичний збірник “Бюджет 2000” / www.mfin.gov.ua.
7. Статистичний збірник “Бюджет 2002” / www.mfin.gov.ua.
8. Статистичний збірник “Бюджет 2004” / www.mfin.gov.ua.
9. Статистичний збірник “Бюджет 2006” / www.mfin.gov.ua.
10. Динаміка середньомісячної заробітної плати по регіонах у 1995–2006 роках / www.ukrstat.gov.ua

Огліх В.В., Кирилюк В.Ю.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НА РАННЬОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ФІРМИ

Адекватна оцінка господарської діяльності на різних рівнях вимагає вивчення складного комплексу взаємопов'язаних та одночасно функціонуючих об'єктів у всьому протиріччі їх цілей та функцій з урахуванням характеру їх активності.

Обговорення проблем аналізу та прогнозування динаміки зайнятості та ринку праці, його структурних характеристик повинно проводитися в контексті різноманітності прямих та обернених зв'язків з іншими не менш важливими економічними та демографічними процесами [1]. Основою подібного дослідження повинен виступати комплексний аналіз розвитку економіки країни на рівні регіонів, окремих галузевих підрозділів та підприємств.

Аналіз функціонування ринку праці в Україні показує, що на даний момент збереглася яскраво виражена територіальна та галузева неоднорідність попиту на працю. Наявність великої сукупності негативних тенденцій суттєво ускладнює рішення накопичених проблем [2]. Недостатній обсяг інвестицій, який характерний для економіки України, привів до виникнення безробіття. Неefективне використання робочої сили приводить до низького рівня продуктивності та до збереження прихованого безробіття. Невисокий та значно диференційований за галузями та регіонами середній рівень оплати праці визначає відповідний рівень доходів більшої частини населення. Відбувається скорочення притоку молоді в галузі, які потребують високої кваліфікації, за рахунок наявної диференціації заробітної платні за галузями та професійно-кваліфікаційними групами. У результаті не поповнюються досить значна втрата робочих кадрів. Відбувається відтік робітників із галузей промисловості та науки, який в умовах інвестиційної пасивності не компенсується використанням організаційно-технологічних інновацій. І тільки в тих регіонах, де намітилися тенденції збільшення капіталовкладень, зросли темпи економічного росту, з'явилися нові можливості розширення кількості зайнятих та скорочення безробітних.

Зі сторони державних структур відсутня чітка внутрішня та зовнішня міграційна політика, яка би регулювала регіональну динаміку та структуру населення та робочої сили. Має місце високий рівень міграційної рухливості населення та робочої сили, який зростає за рахунок міжгалузевих стихійних і випадкових процесів, та є неадекватним потребам економіки. У свою чергу, вивчення безробіття ізольовано від процесів узгодження попиту та пропозиції на робочу силу без урахування сукупності діючих на соціально-економічний процес факторів [2].

З точки зору системних позицій значущим інструментом аналізу тенденцій і перспектив розвитку діяльності господарюючих суб'єктів є їх математичне описание, використання логіко-статистичних прийомів для моделювання слабоформалізованих процесів, кількісних методів статистичної динаміки, дослідження операцій та ситуаційного моделювання. Базовим принципом цього напрямку дослідження є включення фундаментальних понять, які в сукупності створюють специфічний інтегральний метод пізнання. Щодо соціально-економічної сфери, то подібне використання знаходить відображення в економіко-математичних моделях та логіко-статистичних розрахунках на базі теорії ринкової економіки [1].

Проте, цілий ряд питань, пов'язаних саме з динамікою процесів, які протікають на ринку праці, є ще вивченим недостатньо. Використання еволюційного підходу до аналізу стабільності населення в рамках обмеженого економічного простору, на локальних ринках дозволяє виявити основні тенденції та допомогти зняти напругу, вирішити проблеми забезпечення економіки дефіцитним ресурсом, а саме – кваліфікованою працею.

Метою представленої роботи є аналіз динаміки чисельності робітників фірми на ранньому етапі її розвитку в умовах обмеженості претендентів через нестачу кваліфікації та обмеженості фонду заробітної платні.

Дослідження динамічної моделі дозволяє віддзеркалити характер процесів на ринку праці та динаміку зайнятості населення. Конкретизація кожного коефіцієнта моделі визначає особливості спільної динаміки попиту та пропозиції робочої сили.

Постановка проблеми. За умов обмеженості ресурсів їх ефективне та раціональне використання виноситься на перше місце. У залежності від ступеня використання цього принципу працює будь-яка економіка країни. Робоча сила являє собою ресурс необхідний для виробництва. Не можна казати, що він обмежений, тому що на ринку досить багато безробітних. Проте, якщо розглядати представників окремих професій, з урахуванням відповідної кваліфікації, то даний ресурс також може бути обмеженим. Щодо його раціонального використання, то в цьому зацікавлені роботодавці, які обмежені деяким фондом заробітної платні та не можуть наймати безкінечну кількість робітників.

На відміну від інших товарів специфічний товар робоча сила обертається на ринку праці та після продажу не переходить у власність роботодавця. Через ринок праці роботодавці висувають ряд індивідуальних вимог до кожного працівника: спеціальна освіта, ділові якості, стан здоров'я, професійна підготовка. Ці ви-